

ELNÖKI TÁJÉKOZTATÓ

AZ ERDÉLYI MÚZEUM-EGYESÜLET 2023. ÉVI

TEVÉKENYSÉGÉRŐL¹

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület (EME) saját kutatóintézettel, szolgáltató jellegű tudományos könyvtárral rendelkezik, digitális adattárat, tudományos szakosztályokat, fiókegyesületeket, ifjúsági szakcsoportokat, illetve könyvkiadót működtet.

Kiemelt figyelmet fordít a gyűjteményeiben lévő kulturális örökség megőrzésére, gyarapítására, korszerű kezelésére, tudományos feldolgozására és publikálására. Rendezvényei keretében ismerteti a nemzetközi és a helyi tudományos eredményeket, és ezáltal teljesíti a romániai magyarság művelődésében vállalt feladatát.

Az EME alapvető értékei a függetlenség, a magas szintű szakmaiság, az elégedett munkatársak és az elkötelezett tagság, a szakmai együttműködés és a közösség tisztelete. Folyamatosan törekszik előmozdítani a szaktudás, a tudományos élet színvonalának állandó emelését, az alkotómunka társadalmi értékelését, fokozottabb megbecsülését.

Az elmúlt évben az EME-nek, a sajátos struktúráját megtartva, sikerült megvalósítania a tervezett sokrétű programját. Ehhez nagymértékben hozzájárultak a normatív támogatások, illetve a sikeres célpályázatok.

AZ EME 2023. ÉVE SZÁMOKBAN

Az EME 2023-ban 85 rendezvénynek (melyből 8 könyvbemutató, 10 konferencia és egyéb rendezvények) **volt a házigazdája. A KMN keretében 8, a MTNE égisze alatt 23 rendezvény zajlott.** Az EME 2023-ban **45** (16+12+15+2) **kutatási programot működtetett** 12 főállású és 88 (41+47) külső munkatárs révén. **Kiadványaink mérlege 34 kötet:** 26 könyv (16 önálló kötet +10 sorozatban megjelent kötet), valamint 8 folyóirat. **Négy kreditpontos szakmai képzést** (az Orvos- és Gyógyszerésztudományi Szakosztály által) és **egy szakmai tábort** (a Technikatörténeti Alkotótábort, Műszaki Tudományok Szakosztálya révén) szervezett.

TISZTELET ELŐDEINK ELŐTT

Az EME 2023-ban is számos tagját veszítette el, köztük kiváló személyiségeitől kellett búcsúznia: januárban **Kozma Dezső** irodalomtörténésztől², áprilisban **Boldizsár Zeyk Imre**

¹ Ezen tájékoztató elérhető az Erdélyi digitális adattárban (EDA): <https://eda.eme.ro/handle/10598/33890>. A hozzá tartozó fényképes bemutató uo. tekinthető meg: <https://eda.eme.ro/handle/10598/33891>.

² [Elhunyt Kozma Dezső irodalomtörténész, az EME Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztályának tagja](#). Életének 88. évében hunyt el Kolozsváron Kozma Dezső irodalomtörténész, egyetemi professzor, az EME Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztályának tagja. Kozma Dezső szerteágazó kutatói, oktatói és tankönyvírói tevékenységet folytatott. A Babeş–Bolyai Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán a Magyar Irodalomtudományi Tanszéken és a Hungarológiai Doktoriskola professzora, majd a Partiumi Keresztény Egyetem Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Tanszékének professzora volt. 2007. március 24-én az Erdélyi Múzeum-Egyesület Kozma Dezsőnek Gr. Mikó Imre emléklapot adományozott az EME újjászervezésében és folyamatos működtetésében kifejtett kiemelkedő munkássága elismeréséül.

pedagógustól, helytörténészről,³ októberben **dr. Jakab Sámuel** geológustól, az EME tiszteleti tagjától, az Agrártudományi Szakosztály alapítójától,⁴ decemberben **dr. Somai József** közgazdásztól, az EME tiszteleti tagjától, egykori cenzor elnöktől,⁵ illetve **dr. Balla Árpád** gyermekgyógyász főorvostól, aki az EME tiszteleti tagja volt.⁶

REND, RENDSZER ÉS STRATÉGIA 2023-BAN IS

Mint ismeretes, 2022-ben az évet a rend, rendszer és stratégia jegyében indítottuk el,⁷ ami egy nagyon szükségszerű és hatékony feladatnak(tervnek) bizonyult, s azóta azzal a ténnyel is szembesültünk, hogy ez egy több évre kiterjedő folyamat, amelyet értelemszerűen 2023-ban is folytattunk. Tehát épületeinkben, könyvtárainkban munkatérünk, hagyatékaink, aktáink, szabályzataink rendjére törekedtünk; folyó ügyeink, működésünk, feladataink, pályázataink rendszerének kialakításán dolgoztunk; hosszú távú működésünk biztosításához szükséges stratégia kidolgozásának munkálkodtunk. Fontosabb tevékenységek, megvalósítások, eredmények:

1. Könyvtárállományunk, hagyatékaink számbavétele, szortírozása.
2. Épületeink folyamatos karbantartása.
3. A munkafeltételek javítása: kutatáshoz szükséges eszközök beszerzése, adatbázisokhoz való hozzáférés biztosítása.
4. A jogi és peres ügyeink folyamatos és szakszerű intézése.
5. Az intézményközi együttműködések ápolása, újak kialakítása.
6. Az EME közérdekű ügyei, társintézmények támogatása; könyvadományok.
7. A tervezett programjaink megvalósítása, az ehhez szükséges pályázatok írása, lebonyolítása, elszámolása.

1. Könyvtárállományunk, hagyatékaink számbavétele, szortírozása

A 2022-ben elkezdett könyvállományunk, hagyatékaink számbavételét és szortírozását 2023-ban is folytattuk. A Müller-házban levő kb. 500 doboznyi szortírozott könyvhagyaték elhelyezése, megóvása, egyben tartása végett a kolozsvári Lucian Blaga Központi Egyetemi Könyvtárral állapodtunk meg, hogy mindezt náluk letétbe helyezzük, amíg erre megfelelő

³ [Elhunyt Boldizsár Zeyk Imre, az EME Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztályának tagja.](#) Életének 93 évében 2023. április 9-én hunyt el Boldizsár Zeyk Imre pedagógus, helytörténész, művelődés-szervező tagtársunk, a Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztály tagja. 1930-ban született Tordaszentlászlón, ahol igazi közösség-szervezőként tevékenykedett, tájmúzeumot, képzőművészeti galériát és dalkört hozott létre, és ezzel a magyarságtudat fenntartását is szolgálta. Figyelme szülőfaluja és a kalotaszegi tájegység felé fordult, ezek történetét, hagyományait kutatta, tárgyi emlékeit gyűjtötte, tanárként és iskolaigazgatóként ezt a tudást adta tovább.

⁴ [Elhunyt Jakab Sámuel, az EME tiszteleti tagja.](#) 2023. október 31-én hunyt el dr. Jakab Sámuel geológus, talajkutató, az EME tiszteleti tagja, aki az 1989-es rendszerváltás után meghatározó szerepet játszott az erdélyi magyar nyelvű felsőfokú agrárszakoktatás és az EME keretében az Agrártudományi Szakosztály alapításában.

⁵ [Elhunyt Somai József, az Erdélyi Múzeum-Egyesület tiszteleti tagja.](#) Dr. Somai József közgazdász, gazdaságtörténész, az Erdélyi Múzeum-Egyesület tiszteleti tagja, a Romániai Magyar Közgazdász Társaság tiszteletbeli elnöke, a Magyar Tudományos Akadémia külső köztestületi tagja életének 93. évében, december 11-én hunyt el.

⁶ [Elhunyt dr. Balla Árpád főorvos, az EME tiszteleti tagja.](#) 2023. decemberben életének 92. évében hunyt el dr. Balla Árpád gyermekgyógyász főorvos, az EME tiszteleti tagja, a székelyudvarhelyi kórház, a térség közegészségügyének meghatározó alakja, az egészségügyi intézmény egykori igazgatója, az EME Orvos- és Gyógyszerésztudományi Szakosztály meghatározó egyénisége volt. Ő hozta létre a Pápai Páriz Ferenc Alapítványt, amely nagy szerepet játszik a hazai magyar nyelvű orvos-továbbképzésben az évente megrendezett családorvosi konferenciák által. <https://magyarfeny.ro/nepszeru/elhunyt-dr-balla-arpad>

⁷ Lásd: *Interjú Bitay Enikővel, az EME elnökével.* <https://mta.hu/magyar-tudomanyossag-kulfoldon/interju-bitay-enikovel-az-eme-elnokével-112326>, 2022. augusztus 10. MTA HTMT.

tárolóhelyet tudunk kialakítani (biztosítani). Az elszállítása is elkezdődött, ez több részletben fog megvalósulni, hiszen ezen helyiségek felújításra szorulnak, a termék mielőbbi kiürítése szükségszerűvé vált. A hagyatékgyűjtés és rendszerezés, illetve a meglévők számbavétele, feldolgozása, digitalizálása is folyamatos rendben zajlanak.

2. Épületeink folyamatos karbantartása

Az épületeink gondozása, karbantartása szintén folyamatos, erre minden évben elkülönített keretet biztosítunk. A 2023. év januárjában kisebb állagmegőrzési munkát végeztünk a Jordáky-ház könyvtár épületének tetőszerkezetén. Májusban a Rhédey-székház egyes szobáinak rég esedékessé vált kifestését végeztük el, ajtókat festettünk le.

3. A munkafeltételek javítása: eszközbeszerzés, adatbázisokhoz hozzáférés

Továbbra is biztosítjuk az adatbázisokhoz való hozzáférést a kutatók és könyvtárlátogatók számára. Az előadótermet új, performáns lézervetítővel szereltük fel, és két hordozható légkondicionáló berendezést is vásároltunk.

A Könyvtár és Információs Központunkat két darab nagy teljesítményű számítógéppel láttuk el, melyek a digitalizálási munkákat segítik elő és teszik hatékonyabbá.

A Magyar Tudomány Napja Erdélyben rendezvénysorozatunk hatékonyabb szervezése érdekében hordozható kivetítőt és fényképezőgépet vásároltunk.

4. A jogi és peres ügyeink

Az EME jogi természetű ügyeit tekintve, a 2023-as tárgyév kevésbé bizonyult mozgalmasnak a korábbiaknál: az egyesület ellen peres eljárás nem indult, és ilyen eljárás megindítása sem volt szükséges. Az EME jelenleg aktív jogvitának csupán a Wass-ház visszaszolgáltatása kapcsán részese, amelyben párhuzamos szálakon a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bírósága előtt két (első esetben még 2017-ben, a második esetben 2022-ben kezdeményezett) és a romániai Legfelsőbb Semmítő- és Ítélszék előtt egy perben felperes. Utóbbi során, amelynek tárgyát rendkívüli perorvoslat képezi, 2023 decemberében került egy fellebbezés beterjesztésre a Semmítőszék nagykamarájához (öttagú bírói tanácsához). A Wass-ház kapcsán továbbá egy alkotmánybírói eljárás is folyamatban van: az alkotmányossági kifogás az EME kérelmének jóváhagyását követő felterjesztése után, a jelenleg az Alkotmánybíróság által kijelölt jelentéstevő bíró vizsgálata alatt áll, akinek jelentése még nem készült el, így abban tárgyalás mindeddig nem került kitűzésre.

A nem peres eljárások terén, az egyesület alapszabályzata 2023-ban nagymértékben átalakult, hogy a 2000. évi 26. sz. korm. r. módosításait követően, annak hatályos alakja által előírt feltételeknek megfeleljen, illetve, hogy az egyesület tevékenységének gördülékenysége biztosítva maradjon. Utóbb, az elnökség egyik tagjának sajnálatos elhalálása miatt további, nem peres eljárásra került sor az egyesület iratainak napirendre hozása véget.

Az EME tulajdonában álló ingatlanok jogi helyzete rendezettnek mondható. A Napoca (Jókai Mór) u. 14. sz. alatti ingatlan esetén az EME és az ingatlan további társtulajdonosai között az ingatlan egyes közös elemeinek megosztása tűnik szükségesnek, amelynek előkészítése dokumentálódás formájában megtörtént, és amely eljárás várhatóan a folyó év során meg is kezdődik. A Lăcătușului (Lakatos) u. 3. sz. alatti ingatlan és a Moll-ház (Ion Ghica u. 12. sz. alatti ingatlan) jogi helyzete minden szempontból rendezett.

5. Intézményközi együttműködések, szakmai kapcsolatok

Az együttműködéseknek – a tudományos eszmecsere elengedhetetlen keretként – továbbra is kitüntetett figyelmet szentelünk, és folyamatosan ápolni, bővíteni és gyarapítani törekszünk kapcsolatainkat régi és új partnerintézményeinkkel. Közös könyvkiadásra, digitalizálási projektek elősegítésére, közös szakmai és tudományos rendezvények megtartására, kutatási programok megvalósítására, kiadványcserére irányultak 2023-ban is a jelentősebb együttműködések.

2023-ban az EME legjelentősebb eseménye az **MTA–EME kutatástámogatási és együttműködési megállapodás**⁸ volt (amelynek előkészületei már az előző évben elkezdődtek, több alkalommal való személyes megbeszéléssel, egyeztetéssel), amely 2023. október 12-én az EME központi székházában, ünnepélyes keretek között zajlott. A MTA legfontosabb partnerintézményünk, amellyel megalakulásunk óta jó kapcsolatot ápolunk. A 2023-as évben az MTA nagy figyelemmel kísérte tevékenységünket, három alkalommal személyes látogatással is megerősítette a közreműködés, támogatás komoly szándékát. Március 25-én az EME közgyűlésén **Oberfrank Ferenc**, az MTA Köztisztviselői Igazgatóság igazgatója vett részt, október 12-én az MTA hattagú küldöttsége, élén az MTA elnökével, **Freund Tamással** jött el a fentebb leírt ünnepi eseményre, majd november 18-án **Kollár László Péter**, az MTA főtitkára látogatta meg intézményünket, illetve az ezt megelőző napon tartott plenáris előadást a MTNE-rendezvény megnyitóján.

Együtt a digitális kulturális örökségért, 2023. január 31-én hosszú távú együttműködési megállapodást kötött⁹ az EME és az ELTE vezetésével működő Digitális Örökség Nemzeti Laboratórium (DH-LAB). Az Erdélyi Múzeum-Egyesület vendége volt 2023. június 8-án Dupka György, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet igazgatója.¹⁰ November 9-én az EME-hez látogatott Szalay-Bobrovniczky Vince, a miniszterelnökség civil és társadalmi kapcsolatokért felelős helyettes államtitkára.¹¹

6. Az EME közérdekű ügyei, társintézmények támogatása; könyvadományok.

Az EME működésének feltételeit biztosítva, tervezett programjait megvalósítva, a lehetőségeihez mérten, mindezek mellett, segíti, közreműködik, támogatja a társintézmények tevékenységeit is. Előadóterme nyitott a társintézmények számára, bérmentesen használhatják a szabad időpontokban. Jó látni, hogy mennyi résztvevő, érdeklődő, aktív szervező fordul meg termeinkben, otthont adunk a társintézmények, partnerek programjainak: a Korunknak (Korunk Akadémia rendezvénynek), a Kolozsvári Társaságnak, a BBTE-nek, illetve a KMDSZ-nek. Könyvadományokat juttatunk el partnereinknek, könyvtáraknak, illetve különböző versenyek, események díjazásaként is.

7. A tervezett programjaink megvalósítása, az ehhez szükséges pályázatok írása, lebonyolítása, elszámolása.

2023-ban a tervezett programjainkat sikeresen megvalósíthattuk, hiszen ezekre összesen 33 pályázatot nyújtottunk be, amelyből 28 sikeres volt.

RENDEZVÉNYEK

2023-ban az EME összesen 85 rendezvénynek volt a házigazdája, ebből 23 A Magyar Tudomány Napja Erdélyben rendezvénysorozat keretében, 7 rendezvény a Kolozsvári Magyar Napokon, ezenkívül 8 konferenciára, számos szakosztályi, fiókegyesületi előadásra, könyvbemutatóra, kerekasztal-megbeszélésre is sor került.

Központi rendezvényeink, eseményeink közül az alábbiakban álljon itt néhány jellegzetesebb kiemelve:

EME-könyvbemutató. Január 26-án tartottuk meg a hagyományos könyvbemutatót a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ (MTA KIK) programja

⁸ <https://www.eme.ro/hir/mta-eme-kutatastamogatasi-es-egyuttmukodesi-megallapodas>

⁹ <https://www.eme.ro/hir/egyutt-a-digitalis-kulturalis-oroksegert>

¹⁰ <https://www.eme.ro/hir/dupka-gyorgy-a-karpataljai-magyar-muvelodesi-intezet-igazgatojanak-latogatasa>

¹¹ <https://www.eme.ro/hir/az-eme-hez-latogatott-szalay-bobrovniczky-vince-a-miniszterelnokseg-civil-es-tarsadalmi>

keretében. A könyvbemutatón az EME 2022-ben megjelent kiadványait ismerhette meg a budapesti közönség. A köteteket Biró Annamária felelős kiadó, Bitay Enikő elnök és Bogdándi Zsolt főtítkárral mutatta be. A könyvbemutatón Vékás Lajos, az MTA KIK kuratóriumának tagja mondott köszöntőbeszédet.

November 17-én került sor *A Magyar Tudomány Napja Erdélyben* rendezvénysorozat nyitóünnepségére az EME és a KAB közös szervezésében. A hagyományokhoz híven a rendezvény fővédnöke a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) elnöke, Freund Tamás. Az ünnepi megnyitó és plenáris előadások mellett további **22 szakmai rendezvény** gazdagította a tudományos fórumot az EME 7 szakosztálya és 3 fiókegyesülete szervezésében, valamint a temesvári és a partiumi szekció szervezésében. Idén összesen 542 szerző 366 előadása került bemutatásra, ezenkívül 7 könyvbemutatóra, 5 különböző díjátadásra, kerekasztal-beszélgetésekre és workshopokra is sor került. A rendezvények változatos képet mutattak téma, nagyságrend, helyszín és célközönség tekintetében, volt közöttük nemzetközi tudományos konferencia, tudomány-népszerűsítő rendezvény, illetve emlékkonferencia is. Tizennégy rendezvény Kolozsváron, nyolc más településen zajlott (2 Csíkszeredában, 1 Gyergyószentmiklóson, 2 Marosvásárhelyen, 1 Sepsiszentgyörgyön, 1 Temesváron és 1 Nagyváradon). Az összes rendezvény személyes jelenléttel volt megszervezve, egy rendezvény pedig hibrid formában.¹² A gazdag programkínálat a rendezvény programfüzetében olvasható.¹³ Médiapartnereink, a Szabadság és a Krónika napilapok is közöltek beharangozót, a Szabadság pedig cikket és fényképes beszámolót is.¹⁴

Az EME 2023. augusztus 15–20. között 7 rendezvénnyel járult hozzá a **14. Kolozsvári Magyar Napok** programkínálatához. A szakosztályok változatos tematikájú programokat szerveztek. Telt házas tudományos előadásokra, kerekasztal-beszélgetésekre, emlékülésekre, kiállításra, könyvbemutatókra került sor. Legfrissebb kiadványaival kiadónk is a jelen volt a könyvutcaiban, a könyvvásáron¹⁵. Nagyszámú közönséget vonzott Gaal György *A kolozsvári országos Karolina Kórház* című kötetének bemutatója¹⁶. Az EME Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztálya, Albert Júlia közreműködésével, verses matinét¹⁷, Réman Zsófia fuvolaművésszel pedig zenés matinét¹⁸ szervezett, valamint társszervezésében Petőfi születésének 200. évfordulója alkalmából *PETŐFI 200 az Erdélyi Nemzeti Történeti Múzeumban* címmel szerveztek megemlékező ülést, tárlatbemutatóval az Erdélyi Nemzeti Történeti Múzeumban.¹⁹ Az EME Természettudományi Szakosztályának szervezésében *Egészségünk* címmel két kerekasztal-megbeszélésre kerül sor 2-2 előadással^{20,21}, a Műszaki Tudományok Szakosztálya szervezésében folytatódott az ipartörténeti sorozat a kolozsvári bör-

¹² <https://www.eme.ro/mtne2023>

¹³ <https://eme.ro/sites/default/files/inline-files/MTNE%20programfuzet%202023%20v.pdf>

¹⁴ <http://szabadsag.ro/-/tudomanynap-erdelyben-is-tobb-mint-husz-rendezvennyel>, <http://szabadsag.ro/-/magyar-tudomany-napja-erdelyben-22-alkalommal>, <http://szabadsag.ro/-/bitay-eniko-fontosnak-tartjuk-a-tudomanyos-eletet>, <https://kronikaonline.ro/erdelyi-hirek/kiemelten-figyel-a-fiatal-kutatokra-az-erdelyi-tudomanyosság-n-szamos-szakteruletet-fed-le-a-heten-kezdodo-a-magyar-tudomany-nap#>

¹⁵ <https://www.eme.ro/esemeny/14-kmn-konyvutca>

¹⁶ <https://www.eme.ro/esemeny/14-kmn-gaal-gyorgy-a-kolozsvari-orszagos-karolina-korhaz-cimu-kotetnek-bemutatoja>

¹⁷ <https://www.eme.ro/esemeny/14-kmn-verses-matine-albert-julia-versmusora>

¹⁸ <https://www.eme.ro/esemeny/14-kmn-zenes-matine-reman-zsofia-fuvolamuvel>

¹⁹ <https://www.eme.ro/esemeny/14-kmn-petofi-200-az-erdelyi-nemzeti-torteneti-muzeumban>

²⁰ <https://www.eme.ro/esemeny/14-kmn-egeszsegunk-kerekasztal-beszelgetesek-i>

²¹ <https://www.eme.ro/esemeny/14-kmn-egeszsegunk-kerekasztal-beszelgetesek-ii>

és cipőgyár emlékei címmel, amely esemény kiállítással egybekötött előadásokkal és kötetlen beszélgetésnek adott helyet az egykori alkalmazottak és érdeklődők részére.²² A Központi Egyetemi Könyvtár társszervezésében *A mi Petőfink* címmel tudományos tanácskozás és kiállításmegnyitó volt a Lucian Blaga Központi Egyetemi Könyvtárban március 10-én.²³

Huszonnyolcadik alkalommal rendezte meg a *Fiatal Műszakiak Tudományos Ülésszakát* az EME Műszaki Tudományok Szakosztálya és a Sapientia EMTE Marosvásárhelyi Kara közös szervezésében március 16–17-én Kolozsváron. A Kárpát-medence fiatal műszaki szakemberei számára meghirdetett tudományos fórumon 69 szerző 31 tanulmány keretében mutatta be kutatási eredményeit.²⁴ Az eseményről fényképes beszámoló található az Erdélyi digitális adattárban.²⁵

Április 20–22. között zajlott Csíkszeredában az Erdélyi Múzeum-Egyesület Orvos- és Gyógyszerésztudományi Szakosztályának a *XXXI. tudományos ülészaka* a Kolozsvári Akadémiai Bizottság közreműködésével. A háromnapos konferencia keretében orvosi, fogorvosi és gyógyszerészeti előadásokat, műhelymunkákat (workshopokat) tartanak a szakma elismert és jeles képviselői.²⁶

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Jog-, Közgazdaság-, és Társadalomtudományi Szakosztálya és a Babeş–Bolyai Tudományegyetem Földrajz Intézete közösen szervezte meg a *X. erdélyi magyar vendéglátás és turizmus* konferenciát június 8-án az EME előadótermében.²⁷

Petri Mór születésének 160. évfordulója alkalmából szervezett ünnepi megemlékezést az EME Zilah és vidéke Fiókegyesület Budapesten, a Fiumei úti sírkertben július 11-én, mely alkalommal Petri Mór felújított síremlékének avatóünnepségére és az újonnan felállított obeliszk koszorúzására került sor.

TAGSÁG

Nyilvántartásunk szerint a 2014–2024 közötti időszakban Egyesületünk taglétszáma **2468 fő**, amelyből 1654 fő rendes tag (aktív és nyugdíjas), 813 egyetemi hallgató. 2023-ban 131 új tag lépett be Egyesületünkbe. 2023. március 25-án az Erdélyi Múzeum-Egyesület közgyűlésén az EME alapító tagjainak sora öt személlyel gyarapodott: Forgó Zoltán, Hegyi Géza, Pál Judit, Sipos Emese és W. Kovács András.²⁸ 2023-ra 605 egyesületi tag fizette ki a tagdíját.

KIADVÁNYOK

Az egyesület kiadója 2023-ban is kiterjedt és eredményes tevékenységet folytatott. A tudományos periodikák és konferenciakiadványok megjelentetése mellett számos önálló kötetet is közreadott.

Kiadványaink mérlege 34 kötet: 20 könyv (10 önálló kötet +10 sorozatban megjelent kötet), 8 folyóiratszám (4 Erdélyi Múzeum, 2 *Acta Materialia Transylvanica*, 2 *Orvostudományi Értesítő különszámai*), valamint **6, más kiadókkal közösen** megjelentetett kötet (lásd az **1. mellékletben**).

²² <https://www.eme.ro/muszaki/esemeny/14-kmn-kolozsvar-xx-szazadi-ipartortenetenek-emlekei-xv-a-kolozsvari-bor-es>

²³ <https://www.eme.ro/esemeny/a-mi-petofink-tudomanyos-tanacskozas-es-kiallitas-a-lucian-blaga-kozponti-egyetemi-konyvtarban>

²⁴ <https://www.eme.ro/esemeny/xxviii-fiatal-muszakiak-tudomanyos-uleszaka>

²⁵ <https://eda.eme.ro/items/f1f8f387-b982-4008-a2ef-a014b27814ae>

²⁶ <https://www.eme.ro/esemeny/xxi-tudomanyos-ulesz-1>

²⁷ <https://www.eme.ro/esemeny/x-erdelyi-magyar-vendeglatas-es-turizmus-konferencia>

²⁸ <https://www.eme.ro/hir/az-eme-uj-alapito-tagjai>

SZAKOSZTÁLYOK/FIÓKEGYESÜLETEK/IFJÚSÁGI SZAKCSOPORTOK

Az EME **hét szakosztálya** és **hét fiókegyesülete** fontos szerepet tölt be az egyesület tudományos életének szervezésében: tudományos tanácskozásokat, konferenciákat, tudomány-népszerűsítő rendezvényeket szerveznek (könyvbemutatók, előadás-sorozatok), illetve a kutatási eredményeiket az EME kiadványaiban is népszerűsítik. Az egyes szakosztályok tagsága a múlt évben is gyarapodott fiatal kutatókkal, egyetemi hallgatókkal, doktoranduszokkal, akik aktívan bekapcsolódtak az egyesület tevékenységébe, s a tapasztalt egyetemi oktatók, kutatók irányítása alatt hozzájárulnak intézményünk tudományos életéhez, eredményeihez. A tevékenységük beszámolójának gyűjtése folyamatban van, ezek elérhetőek lesznek az EME honlapján. Eddig csupán 2 szakosztály tartotta meg a közgyűlését, a február 26-i választmányi ülésig a többi is megszervezi.

IFJÚSÁGI SZAKCSOPORTOK

Egyesületünk 2023-ban is felkarolta, támogatta és ösztönözte a tudományos utánpótlást biztosító szakmai műhelyeket és az azok által tömörített, tudományos tevékenységre vállalkozó diákságot: a *Kolozsvári Magyar Történészhallgatók Egyesület* (KOMATE), valamint a *Kolozsvári Műszakis Klub* (KMK) működését.

KUTATÓMŰHELYEK

Az EME támogatja azon tudományos műhelyek tevékenységét, melyek összhangban vannak célkitűzéseivel. Továbbra is helyet biztosítunk székházunkban a **Pósta Béla Egyesületnek**, amely a romániai magyar régészek reprezentatív szervezete. Szintén az EME székháza ad otthont a **Radó Ferenc Matematikaművelő Társaságnak**, amely rendszeresen jelentet meg matematikai szaklapot.

KUTATÁSOK

Az EME által fenntartott és működtetett Jakó Zsigmond Kutatóintézet tevékenysége (12 belső tudományos munkatárssal) az előzetesen rögzített céloknak és terveknek megfelelően haladt.

Az Intézet belső munkatársai történeti, irodalomtörténeti, nyelvészeti, írásantropológiai, eszmetörténeti és technikatörténeti kutatásokat végeztek. Kutatási programjaik szorosan kapcsolódnak az erdélyi magyarság történetéhez, kultúrájához és fejlődéséhez (főleg történeti és nyelvészeti források feltárása által), munkájuk révén a Jakó Zsigmond, Szabó T. Attila és Tonk Sándor által kijelölt vonalon haladnak.

Az EME 2023-ban összesen 47 kutatási programot működtetett (16 a belső munkatársak révén, 2 a szakosztályok által és 15 külső kutatási programmal, ugyanakkor a 2023-as évből 2023-ra átnyúlt 12 kutatási program). Tehát az EME 2023-ban **47 kutatási programot működtetett 12 főállású és 88 (41 + 47) külső munkatárs révén.**²⁹

2023-ban intézetünk **belső (főállású) tudományos munkatársai** összesen 19 tanulmányt és 4 recenziót jelentettek meg, 19 előadást tartottak, 5 kötetet szerkesztettek, 7 tudományos rendezvényt szerveztek, 4 kutatónk végez oktatói tevékenységet a BBTE különböző intézetei keretében, illetve tagjai államvizsga-, magiszteri vagy doktori bizottságoknak.

²⁹ Az EME 2023-as évi kutatási programok lajstroma a **2. mellékletben** található.

Az előző évekhez hasonlóan, Egyesületünk 2023-ban is támogatott **külső kutatásokat, szám szerint 15-öt**, ezek megvalósításának ideje átnyúlik erre az évre. Kiemelten azon kutatócsoportok pályázatát támogattuk, amelyek inter- és transzdiszciplináris kutatási tervek megvalósítására vállalkoznak, és az oktatás szolgálatában is állnak. Előnyben részesültek azok a kutatások, amelyek az EME egykori és jelenlegi gyűjteményeihez kapcsolódnak, egyetemi hallgatókat is bevonnak a kutatómunkába, illetve együttműködéseket ápolnak az oktatási intézményekkel. Az egyes kutatócsoportok vezetője az EME szakosztályának, illetve fiókegyesületének tagja. Külső munkatársaink az elmúlt év során irodalomtudomány, archeometria, régészet, matematika, informatika, analitikai kémia, közgazdaságtan, gazdaságföldrajz, turizmus, műszaki anyagtudományok, agrártudományok gyógyszerészet területén végeztek eredményes kutatómunkát.

A kutatási programok lajstroma, rövid leírása a **2. melléklet**ben olvasható.

KÖNYVTÁR/KÉZIRATTÁR

A Rhédey-házban levő központi könyvtárunkat 2023-ban 133 regisztrált olvasó látogatta. Az elmúlt év során 305 könyvet és folyóiratot vettünk leltárba. A Lőrinczi-ház könyvtárában több mint 600 könyvet katalogizáltunk. A Jordáky-könyvtárban 13 regisztrált olvasó volt, és 115 új kötetel gazdagodott. 26 személy/intézmény fizetett elő az Erdélyi Múzeum folyóiraatra. Az év elején leltároztuk az EME saját kiadványainak raktáron lévő példányait, az elmúlt öt év vastartalékát dobozokba csomagoltuk, és a Moll-ház kiürült garázsába szállítottuk.

Az elmúlt év folyamán az Erdélyi Múzeum-Egyesület kiadványaiból 1575 kötetet ajándékoztunk vagy tiszteletpéldányként adtunk át különböző intézményeknek, iskoláknak és vendég előadóknak, valamint a szerzőknek. Cserepartnereinknek 587 kiadványt postáztunk, adtunk át személyesen vagy megbízott személy által.

2023-ban a kiadványainkkal részt vettünk a Csíkszeredai Könyvvásáron, a 94. Ünnepi Könyvhéten Budapesten, a Sepsiszentgyörgyön tartott Sepsi Book Könyvvásár és Kortárs Irodalmi Fesztiválon, júniusban a 11. Kolozsvári Ünnepi Könyvhéten, augusztusban pedig a 2023-ban megjelent köteteinkkel gazdagítottuk a Kolozsvári Magyar Napok alkalmából szervezett könyvvásár kínálatát, ahol az EME kiadványai igen nagy érdeklődésnek örvendtek.

Tavaly gyűjteményünk néhány értékes adománnyal gyarapodott: Tóth Sándor (1913–2007) matematikatörténész hagyatéka (kéziratok, szakmai levelezés, egyetemi jegyzetek, anyaggyűjtés, kézirattári anyagról készült másolatok, 9 irattartó doboz, Szöcs Sándor Attila révén), Simon Katalin történelemtanár nő adományából pedig gyászjelentések, egyetemi leckekönyv, munkakönyv, különböző igazolások és oklevelek kerültek gyűjteményünkbe. Jancsó Katalin a kézdivásárhelyi Konrádi orvoscsalád iratainak egy kisebb töredékét adta be, az adományokat köszönjük.

DIGITALIZÁLÁSI PROGRAMOK – AZ ERDÉLYI DIGITÁRIS ADATTÁR – AZ EME ELEKTRONIKUS KÖNYVTÁRA

Az Erdélyi digitális adattár (EDA) bővítése, fejlesztése 2023-ban is folytatódott. Az új, frissített munkafelületre átállás után az adatbázisba feltöltött tételek száma összesen 33.460, amelyből még nem minden tétel nyilvános. Elérhetősége: <https://eda.eme.ro/>

Az év során megjelent folyóiratok, kötetek, események plakátjai, dokumentumai kiadványok, beszámolók felkerültek az EDA-ba. A saját kiadványaik feltöltése mellett további hagyatékok átvételére került sor, és a korábban átvett anyagok digitalizálása is folytatódott. Több eszköz beszerzésével a tárhely mérete is megnövekedett, így biztosítva az adatok biztonságos tárolását. Technikai feldolgozás alá került több személyes hagyatéka már digitalizált anyaga, ezek metaadatolása is egyidejűleg zajlik. Az elmúlt évben sor került az EDA Nagyaink, Tudósportrék mappák bővítésére is.

A 2023-as évben folytatódott Pálffy Károly mérnök fotóalbumainak digitalizálása. Számszerűen 8 album, több mint 820 felvétel lett digitalizálva. Renner Zsuzsannától, az egykori Renner-cipőgyár örökösétől átvettünk többdoboznyi hagyatékot, melyek fotókat, dokumentumokat tartalmaznak, összesen 67 db összefoglaló tételt. A Kolozsvári Magyar Napokon a Renner-cipőgyárhoz tartozó emlékek közül 96 új tétel került digitalizálásra, amelyet az egykori alkalmazottak hoztak be. Kolozsváry Zoltán mérnök (10 db album és egy mappa negatív) emlékei kerültek hozzánk feldolgozásra. Finta Gyula matematikatanár és felesége, Halay Hajnal rajztanár és képzőművész hagyatékát digitalizáltuk, több mint 820 fotót, 162 színházi jelmeztervet, grafikát, amelyet fiuk, ifj. Finta Gyula bocsátott rendelkezésünkre. Ezek metaadatolása és az EDA-ba való feltöltése még hátravan.

Az év során Lőrincz László biológus, muzeológus fényképei és negatívjai kerültek hozzánk (4 db doboz, negatívok 1954–1965 közöttől, grafikák és dokumentumok). Tovább folytatódott Müller Ádám fotóanyagainak digitalizálása és feldolgozása (108 db felvétel.) Ezek metaadatolása és az EDA-ba való feltöltése még hátravan.

Elkezdtek Asztalos Sándor több mint ezer tételből álló fotóhagyatékának digitalizálását. Az általa készített portréfotókon 278 közismert erdélyi személyiség szerepel.

2023 júliusában Sebe Ákos néprajzkutató, helytörténész hagyatékát digitalizáltuk, amely egy, a Nyárádmentével foglalkozó még nem jelent monográfiát is tartalmaz, valamint az ehhez kapcsolódó fényképeket.

A 2022-ben elkezdett, Kiss Andrással kapcsolatos, az Egyesületet érintő dokumentumok beszkenelése után, idén folytattuk a Kiss Andrásról szóló irodalomnak a begyűjtését, feldolgozását, ezek metaadatolását és az EDA-ba való feltöltését.

Sor került a Martin Lajos-hagyaték 271-es témagyűjteménye utolsó tételeinek a digitalizálására, feldolgozására és metaadatolására. Számszerűsítve ez 60 tételt jelent. A teljes hagyaték, 264-es és 271-es témagyűjteményének a feltöltése az EDA-ba ezután fog következni, ez összesen 657 tételt jelent, melyek adatainak ellenőrzése még hátra van.

SAKMAI KÉPZÉSEK, SAKMAI TÁBOR

A szakmai képzések forráshiány miatt 2023-ban is csupán az Orvos- és Gyógyszerésztudományi Szakosztály immár hagyományossá vált kreditpontos képzései által valósultak meg, melyeket az Orvosi Kamara is elismert:

- XXIX. családorvosi továbbképző konferencia, 2023 március 24–25., Székelyudvarhely
- XXXI. tudományos ülés, 2023. április 20–22., Csíkszereda
- HARGITA MEGYEI GYÓGYSZERÉSZ NAPOK, 2023. október 13–14., Székelyudvarhely
- MTNE 2023 XXV. erdélyi orvosnapok 2023. november 11–12., Csíkszereda

Immár XXII. alkalommal szervezte meg a Műszaki Tudományok Szakosztálya a *technikatörténeti alkotótábort*.³⁰ 2023. augusztus 24–27. között az aranybányák, aranybányászat nyomába eredtek, bejárva Nagybánya és környékét (Felsőbánya és Kapnikbánya).

AZ EME MŰKÖDTETÉSE 2023-BAN

Az EME integrált tudományos keretintézményként működik. A több pilléren működő intézményt oly módon kívántuk megerősíteni, hogy a meghatározó részlegei élére felelős vezetőt nevezünk ki. Mint ismeretes, a kiadónk élén már 2010 óta **Biró Annamária** áll, aki szakszerűen működteti ezt az intézményrészleget. 2023-ban két további részlegünket kívántuk megerősíteni, felelős vezetőt az élére állítani.

³⁰ <https://www.eme.ro/esemeny/xxii-technikatorteneti-alkototabor-az-aranybanyak-nyomaban>

Bogdándi Zsolt történész szeptember 1-től a Jakó Zsigmond Kutatóintézet élére kapott kinevezést.³¹ Az új igazgató feladata a belső kutatási projektek és a külső kutatási programok koordinálása, illetve az ezek működéséhez szükséges forráslehetőségek feltárása, lehívása. Bogdándi Zsolt az EME főtákará, valamint a *Források és adattárak Erdély középkori és kora újkori történetéhez* című hosszú távú forráskutatási projekt vezetője, melyet a Magyar Tudományos Akadémia támogatásával végeznek a kutatóintézet történészei. Ugyancsak szeptember 1-től kapott kinevezést **Tóth Orsolya filmes szakember** a Könyvtár- és Információs Központ élére.³² Az új vezető felügyeli az EME könyvtáraihoz, kéziratárához, az Erdélyi digitális adattárhoz tartozó munkálatokat. Ő felel a különféle szolgáltatóknál megrendelt digitális adatbázisokért, az EME-honlap fejlesztéséért és az elektronikus katalógus fejlesztéséért is.

Az EME mint regionális tudásközpont működtetése

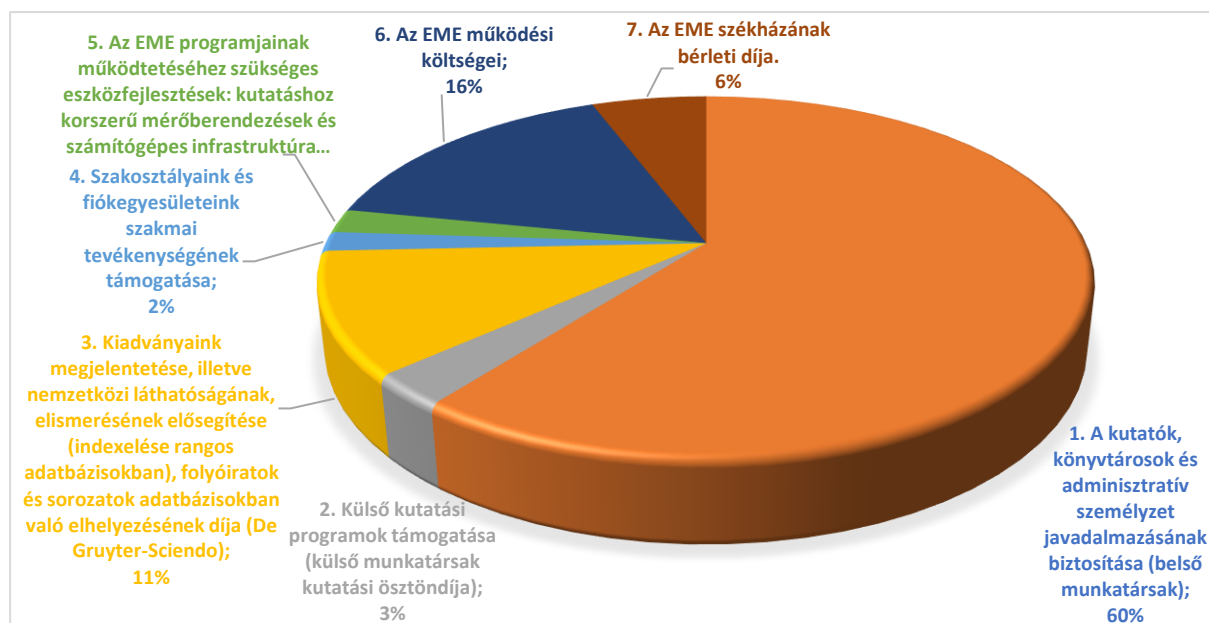
Az előző években bevált stratégiatervek szerint működtetett intézményünkben hét fontos támogatási modulban szerveztük a működésünk forrástámogatását. 2023-ban is ezt a rendet követtük.

1. A kutatók, könyvtárosok és adminisztratív személyzet javadalmazásának biztosítása (belső munkatársak).
2. Külső kutatási programok támogatása (külső munkatársak kutatási ösztöndíja).
3. Kiadványaink megjelentetése, illetve nemzetközi láthatóságának, elismerésének elősegítése (indexelése rangos adatbázisokban), folyóiratok és sorozatok adatbázisokban való elhelyezésének díja (De Gruyter–Sciendo).
4. Szakosztályaink és fiókegyesületeink szakmai tevékenységének támogatása.
5. Az EME programjainak működtetéséhez szükséges eszközfejlesztések: kutatáshoz korszerű mérőberendezések és számítógépes infrastruktúra fejlesztések.
6. Az EME működési költségei.
7. Az EME központi székházának bérleti díja.

³¹ <https://www.eme.ro/jzski/hir/bogdandi-zsolt-tortenezs-lett-a-jako-zsigmond-kutatointezet-igazgatoja>

³² <https://www.eme.ro/hir/toth-orsolya-filmes-szakembert-neveztek-ki-a-konyvtar-es-informacios-kozpont-igazgatojava>

Az EME kiadásainak eloszlását 2023-ban az alábbi grafikon szemlélteti.

PÁLYÁZATOK, A PROGRAMOK MŰKÖDTETÉSÉNEK FORRÁSAI

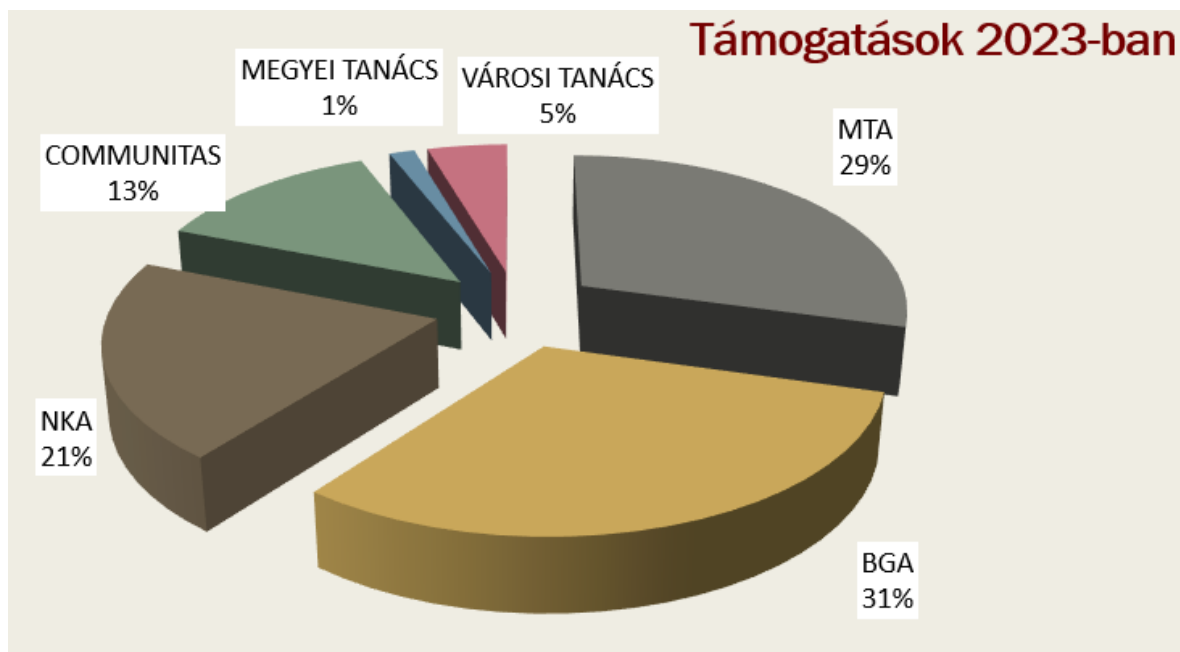
Akárcsak az előző években, a támogatásaink formája kéttípusú: normatív, illetve programok támogatása. Külön keretként 2023-ban is, kormányrendelet alapján, a Bethlen Gábor Alapkezelőn keresztül részesültünk támogatásban a Regionális tudásközpont fejlesztésére és működtetésére.

Az előző évekhez hasonlóan normatív támogatást ítelt meg számunkra a Magyar Tudományos Akadémia (MTA), illetve az RMDSZ Ügyvezető Elnöksége.

A pályázott programtípusok 2023-ban: működés, könyvkiadás, kutatás, rendezvények (konferencia, emlékülés, vándorgyűlések, szakmai tábor.)

Pályázatok útján hazai forrásokat pályáztunk (*Kolozsvári Városi Tanács, Kolozs Megyei Tanács, Communitas Alapítvány*), illetve magyarországi forrásokat hívtunk le (MTA, miniszterelnökség: Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt., Nemzeti Kulturális Alap, Erdély Öröksége Alapítvány).

2023-ban összesen 33 pályázatunk volt, melyből 28 sikeres pályázat (normatív, működés, rendezvények, nemzetközi konferenciák, könyvkiadás, kutatás, szakmai tábor, képzés).

KÖSZÖNET

A 2023-as év eredményei csakis az önzetlen támogatók és az elkötelezett munkatársak révén valósulhattak meg, ezért köszönetet mondok mindazoknak, akik bármilyen formában támogatták az EME működését, tevékenységét.

ZÁRSZÓ

2023-ban az MTA–EME Nemzeti Program kutatástámogatás és együttműködés aláírásakor egy történelmi pillanatnak lehettünk tanúi, hiszen az MTA nem alanyi jogon kijáróként nyújtja a partnerség jegyében a támogatást, hanem projektszerűen, amely kalkulálható, szakmailag követhető, az eredményes kutatások pedig a nemzetközi rendszerbe is illeszkedők. Mindezzel ösztönzi az itthon maradást, a romániai magyar kutatást, egyben lehetőséget is nyit (a projekt által) a szükségszerű utánpótlás-nevelésre, s mindemellett az intézményépítéshez is hozzájárul: segíti az EME-t mint hiteles közeget az erdélyi magyar tudományművelés fenntartásában.

Ahol tudás van, ott tudományos eredmény is, s ahol ezen eredményes kutatások születnek, az az intézmény stabil, hiteles és biztos alappal rendelkezik az újabb tudósgeneráció termeléséhez is.

Megj. Az elnöki tájékoztató fényképes bemutatója az EME 2023. évi munkájáról az Erdélyi digitális adattárban érhető el.³³

Kolozsvár, 2024. 01. 19.

Bitay Enikő,
az EME elnök

³³ <https://eda.eme.ro/handle/10598/33891>

1. Melléklet

2023-BAN MEGJELENT EME-KIADVÁNYOK

Önálló kötetek

1. Gaal György: *A kolozsvári országos Karolina Kórház*
2. András Orsolya: *Szabadra írni. A kommunista diktatúra időszakának feldolgozása kortárs romániai származású női szerzők regényeiben. Nyelv, identitás, emlékezet*
3. Csákány Csilla (szerk.): *Az erdélyi magyar kóruskultúra a Romániai Magyar Dalosszövetség védnöksége alatt. Centenárium kiötet*
4. Sipos Emese, Papp Kinga (szerk.): *Az erdélyi magyar nyelvű gyógyszerészképzés története. Visszatekintés az elmúlt 15 évre/The History of Hungarian Pharmacist Education in Transylvania: A Review of the Past Fifteen Years*
5. Bányai Éva, Demeter Zsuzsa, Egyed Emese (szerk.): *Bálint Tibor 90 – Textusok, kontextusok*
6. Flóra Ágnes, Pakó László (szerk.): *Közösségben közösségért. Tanulmányok Kiss András születésének századik évfordulójára (HUN-REN Magyar Kutatási Hálózat, Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Történettudományi Intézet)*
7. Varga P. Ildikó: *A kultúraszervező Vikár Béla*
8. Wilhelm Sándor: *Emlősök bonckés alatt*
9. Rozsnyai Irénke: *„Cifra ruhát ölt magára az édes szó és gondolat” (szerk. Tamásné Szabó Csilla)*
10. Zsuzsa Máthé: *What Does Time Do? The Spatialization and the Transience of Time in English, Finnish and Hungarian*

FOLYÓIRATOK:

- Erdélyi Múzeum* 85. kötet 2023/1., 2., 3., 4.
Acta Materialia Transylvanica 6. évf., 2023/1., 2.
Orvostudományi Értesítő 96. kötet 2023/1., 2. különszámok

SOROZATOK:

Erdélyi Tudományos Füzetek (ETF)

300. Egyed Emese: *Francia Iskola. Tanulmányok (ETF 300)*

Emberek és kontextusok

24. Ferencz Melinda: *20. századi erdélyi magánlevél-gyűjtemények (Emberek és Kontextusok 24.)*
25. Bakos Áron: *Aranyosszéki katonatörténetek mint egyéni és társadalmi narratívák (Emberek és Kontextusok 25.)*

Certamen:

- X. Egyed Emese, Pakó László, Weisz Attila (szerk.): *Certamen X. Előadások A Magyar Tudomány Napján az Erdélyi Múzeum-Egyesület I. Szakosztályában*

Letöltés:

16. Benedek István: *Városok online márkakommunikációja. Egy romániai weboldalelemzés tapasztalatai (Letöltés 16.)*

Tudósportrék (TP)

1. Bitay Enikő: *Az alkotó mérnök-tudós. Gyenge Csaba (1940–2021)*

Műszaki tudományos füzetek (MTF)

19. Popa-Müller Izolda, Hegedüs-Kuti János: *A műszaki ábrázolás alapjai (MTF)*

Tudomány- és technikatörténeti füzetek

- Jancsó Árpád: *Berobogott Temesvárra a Nyugat. A Szeged–Temesvár vasútvonal története (TTF)*

Műszaki tudományos közlemények (MTK):

18., 19. Bitay Enikő, Máthé Márton (szerk.): *Műszaki Tudományos Közlemények* 18., 19.

Más kiadókkal közösen megjelentetett kiadványok:

1. Bakk-Miklósi Kinga–Hézsér Gábor: *Pasztorálpszichológia* (Kálvin Kiadó, Exit Kiadó)
2. Albu-Balogh Andrea, János Szabolcs (szerk.): *Az irodalom és a kultúra éltető közege: a lokális és a regionális 2.* (Partium Kiadó)
3. Molnár Ildikó: *Bezártságélmény és alkotói szabadság. Jancsó Elemér irodalomtörténész munkássága 1944-ig* (Szépirodalmi Figyelő Alapítvány)
4. Gagyi József: *Villanyos és közössége* (Kriterion)
5. Antal Róbert István: *A nemzetét szerető szocialista* (Kriterion)
6. Sáránci Tamás: *Nemzetiségpolitikai gyakorlat Észak-Erdélyben 1940–1944 között* (Kriterion)

2. Melléklet

AZ EME 2023. ÉVI KUTATÁSI PROGRAMJAI

Az EME Jakó Zsigmond Kutatóintézetének három osztályában 2023-ban az alábbi kutatási projektek munkálatai folytak:

A) A humán- és társadalomtudományi osztály kutatási projektjei

1. Az Erdélyi okmánytár köteteinek szerkesztése és Erdély középkori történetének kutatása. Projektvezető: Jakó Klára. Kutatók: W. Kovács András, Hegyi Géza. A projekt keretében a következő kutatások zajlanak:

1.1. Forrásgyűjtés az Erdélyi okmánytár VI. kötetéhez. Az Erdélyi okmánytár célja az Erdély történetére vonatkozó középkori (1542 előtti) nem elbeszélő források (oklevelek, misszilisek, számadások stb.) teljességre törekvő összegyűjtése, kritikai vizsgálata és közzététele magyar nyelvű regesztákban. A sorozatot néhai Jakó Zsigmond (1916–2008) professzor kezdeményezte, aki az 1400-ig terjedő okleveles anyag zömét fel is dolgozta. A VI. kötet szerkesztése így az ő kéziratának gépbe vitelét, ellenőrzését, egységesítését, kiegészítését, illetve mutatókkal való ellátását jelenti. A sorozat V. kötete (1373–1389) 2021 őszén jelent meg Budapesten, a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára és a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet közös kiadásában.

1.2. Az Erdélyi okmánytár szerkesztéséhez kapcsolódó segédletek összeállítása. Az okmánytár átfogó jellege csak szerteágazó könyvtári és levéltári kutatások révén biztosítható. Ennek fő területei: a) a szörványközlések összegyűjtése, tematikus bibliográfiák összeállítása; b) a kutatás előtt eddig ismeretlen oklevelek feltárása, lefényképezése romániai levéltárakban; c) pótlások az Erdélyi okmánytár megjelent kötetéhez.

1.3. Erdély középkori történetéhez kapcsolódó alapkutatások, elsősorban archontológiai táblázatok, genealógiai táblák, prozopográfiai adattárak, térképek készítése. Folyamatban van: a) az erdélyi középkori megyei hatóságok működésének kutatása; b) az erdélyi püspökség és káptalan középkori archontológiájának, illetve személyzeti adattárának az összeállítása; c) az egyházi tized adminisztrálásának feltárása a középkori erdélyi egyházmegyében.

2. Források, adattárak és tanulmányok az Erdélyi Fejedelemség történetéhez. A kutatás célja Erdély kora újkori történetére vonatkozó források feltárása és kiadása, valamint a korszakra vonatkozó adattárak és tanulmányok közzététele. Keretében a kutatók a következő munkákat végzik:

2.1. Az erdélyi királyi könyvek regesztázása és kiadásra való előkészítése (ETA VII.). A fejedelmi kancellárián vezetett királyi könyvek (Libri Regii) a kora újkori Erdély történetének legjelentősebb forráscsoportját alkotják. Történeti forrásértéküket a bennük fellelhető irattípusok változatossága, a fejedelemségkori Erdély társadalmi életének csaknem minden területére kiterjedő adatgazdagsága adja. A forráskiadvány-sorozat korábbi köteteinél is alkalmazott szabályok szerint folytatódik Báthory Gábor és Bethlen Gábor (1613–1629) királyi könyveinek a kivonatolása; Bocskai István 1605–1606. évi, valamint Rákóczi Zsigmond 1607–1608. évi királyi könyveinek bejegyzéseiből készült kivonatok és az eredeti (latin nyelvű) szövegek kollacionálása, a kézirat bevezetés, források, rövidítések részeinek elkészítése, a mutatók összeállítása. Kutatók: Fejér Tamás, Pakó László, Szász Anikó.

2.2. A kolozsmonostori konvent fejedelemségkori jegyzőkönyveinek regesztázása és kiadásra való előkészítése. E munka célja a fejedelemségkori Erdély egyik jelentős hiteleshelyén vezetett protocollumok latin nyelvű bejegyzéseinek magyar nyelvű kivonatokban való közzétele, a Jakó Zsigmond által közzétett középkori jegyzőkönyvek sorozatainak folytatása. A 17. század végéig vezetett 27 protocollum időrendbe rendezett kivonatait részletes mutatóval ellátva teszik hozzáférhetővé a tervezett kiadványok. A sorozat első kötete (A kolozsmonostori konvent fejedelemség kori jegyzőkönyvei I. 1326–1590. Mutatókkal és jegyzetekkel regesztákban közzéteszi Bogdándi Zsolt. Erdélyi Történelmi Adatok X. 1. Kolozsvár, 2018.) 2018 tavaszán jelent meg. Jelenleg az 1591–1602 közötti bejegyzések regesztázása folyik. Kutató: Bogdándi Zsolt.

2.3. Az erdélyi káptalan fejedelemségkori jegyzőkönyveinek regesztázása és kiadásra való előkészítése. 2016 végén jelent meg az Erdélyi Történelmi Adatok sorozatban (ETA VIII. 2.) az erdélyi káptalan jegyzőkönyveinek oklevélregesztáiból készült második kötet, amely az 1600–1613 közötti periódust fedi le. A korszakhatárt Báthory Gábor fejedelem halálának időpontja jelentette. Jelenleg a harmadik kötet előkészítésének munkálatai folynak a Bethlen Gábor fejedelem uralkodása alatt (1613–1629) keletkezett, Dési István, Debreceni János, Taracközi Péter, Barkai Ambrus és Bojti Veres Gáspár káptalani levéltárosok által vezetett jegyzőkönyvek regesztázása által (őrzőhelyük: Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, jelzetük MNL OL F2). A feldolgozandó anyag tetemes volta miatt vélhetőleg két kötetre fognak rúgni a Bethlen Gábor korában bevezetett okleveleket feldolgozó regeszták. A kötetek közül terveink szerint az elsőt az 1613–1621-ben kelt bejegyzések, míg a másodikat az 1622–1629 között született oklevelek regesztái fogják képezni. Kutató: Gálfi Emőke. A kutatás a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárával együttműködésben zajlik.

2.4. A fejedelmi kancellária működése és személyzete a Báthoryak korában (1571–1602). E hivatal- és intézménytörténeti kutatás célja a Báthory-kori kancellária szervezetének és működésének vizsgálata. Az egész korszakra vonatkozó kutatások mellett folyik a kancelláriai személyzet archontológiájának és prozopográfiájának összeállítása. Kutató: Fejér Tamás.

2.5. A fejedelmi tábla működése a 16. század második felében. Az intézménytörténeti/jogtörténeti kutatás célja a felsőbbíróság kialakulásának, szervezetének és működésének tisztázása, személyzeti adattárának összeállítása, az intézmény működésének monografikus szintű feldolgozása. A 800 000 leütésnyi kézirat kiegészítése, mutatózása folyamatban van, a kötet 2024-ben megjelenik. Kutató: Bogdándi Zsolt.

2.6. A kolozsvári jogügyigazgatók (direktorok) intézménye és számadásaik (1584–1660). A kutatás célja az intézmény szervezetének és működésének vizsgálata, a tisztségviselők hivatali jegyzékének az összeállítása és éves számadásainak a közzététele. A célidőszakból több mint 550 olyan per gyűlt össze, melyet a direktorok kezdeményeztek. Korábban elkészült a számadások átírása, a hozzá kapcsolódó névmutató és a tisztségviselők névsorának jegyzéke. Az intézmény 16. századi történetéről eddig megjelent egy angol és egy magyar nyelvű tanulmány, egy harmadik tanulmány a teljes időszakra vonatkozóan ad számot a direktoroknak a városi vagyoni védelmében betöltött szerepéről, illetve egy német nyelvű összefoglaló is napvilágot látott. Folytatódott a városi sáfárpolgárok számadáskönyveinek az áttekintése, ahonnan újabb részletek kerültek elő az intézmény tevékenységére vonatkozóan, továbbá egy konferencia-előadás is elhangzott, mely a direktorok tevékenységét az újabban előkerült, főként 17. századi adatok fényében mutatta be. Kutató: Pakó László.

2.7. Bűnözés a kora újkori Kolozsváron. Emberi élet elleni bűncselekmények a kora újkori Kolozsváron. A kutatás célja az 1570–1660 közötti időszakból fennmaradt kolozsvári emberölési/gyilkossági perek számbavétele és elemzése. Eddig 183 emberölési per került elő. A témában a korábbiakban megjelent öt magyar nyelvű és két román nyelvű tanulmány a családi emberölések kérdéskörében, illetve több előadás foglalkozott a családi emberölések, a rablógyilkosságok és a kocsmái emberölések témájával. Kutató: Pakó László.

2.8. Gyulafehérvár társadalma a 17. század első harmadában. A kutatás előzménye az erdélyi fejedelmek székvárosának és a körülötte kialakuló uradalomnak a társadalmi szempontú vizsgálata volt a 16. századra nézve. Ennek eredményeként jelent meg 2021-ben a Gyulafehérvár és uradalma a 16. század második felében című kötet. A kutatás folytatódik a 17. század első harmadában történt változások feltárásával, amelynek fő forrását a szerző által regesztázott erdélyi káptalani jegyzőkönyvek képezik. Kutató: Gálfi Emőke.

2.9. A gyulafehérvári uradalom a 17. század első harmadában. A kutatás előzménye a székváros körül kialakult uradalom társadalmi, gazdasági és adminisztratív szempontú vizsgálata volt a 16. század második felére vonatkoztatva. Ennek eredménye a 2.8. pontban leírt és 2021-ben megjelent kötet. A kutatás továbbvitelét az uradalom fejlődésének, birtokai mobilitásának és a végbement változásoknak a bemutatása fogja képezni a 17. század első harmadában különös tekintettel Bethlen Gábor korszakára. Kutató: Gálfi Emőke.

2.10. Mezővárosi fejlődés Erdély hét vármegyéjében (1541–1600) (a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával). Az erdélyi mezővárosok 16. századi történetéről, néhány kivételtől eltekintve, igen keveset tudunk. A kutatómunka célja a mezővárosi jogállás és fejlődési fok, városvezetési szervezet és ügyintézés, társadalmi rétegződés, igazságszolgáltatás, mezőgazdasági, kézműipari és esetenként bányászati termelés, valamint a kereskedelem kérdéseinek tisztázása a jelzett időszakban. Elkészült a kutatás eddigi eredményeit magában foglaló kézirat *Mezővárosi fejlődés Erdély hét vármegyéjében (1541–1600)* címmel (190 oldal). Ebben a témában megjelent egy újabb tanulmány is: Mezővárosi írásbeliség és oklevél-kiállítás hét erdélyi vármegyében (1540–1600). Erdélyi Múzeum. LXXXIV(2022). 1. 19–30. Kutató: Szász Anikó.

3. Az Erdélyi magyar szótörténeti tár kötetének digitalizálása. A Tár kötetének szerkesztése mellett néhány éve célul tűztük ki a teljes sorozat korszerű digitalizálását, amely korrektúrázás, aktualizálás után kerül az EDA-ba. A végső cél a teljes körű digitalizálás után olyan adatbázis létrehozása, mely újabb, különböző (elsősorban) nyelvészeti kutatások elvégzését teszi lehetővé. A digitális korrektúra elvégzése teszi lehetővé a kétrétegű pdf-formátum létrehozását, így a szöveg másolás után is hibátlan marad. Ezt a rendkívül aprólékos munkát az EME két kutatója végzi. Kutatók: Tamás Csilla és András Zselyke.

4. Mai erdélyi magyar digitális helynévtár. 2014 tavaszán együttműködés jött létre a Debreceni Egyetem Nyelvtudományi Tanszékének onomasztikai részlegével. 2015 őszén egy Síkfőkúton rendezett konferencia alkalmával az együttműködést kiterjesztettük több magyarországi egyetemre is. Ennek a megállapodásnak értelmében a Magyar Digitális Helynévtár Magyar Nemzeti Helynévtárrá alakult, ennek fényében az EME nyelvész kutatói a Szabó T. Attila által megkezdett, majd az ún. kolozsvári iskola tagjai által folytatott erdélyi történeti és élőnyelvi helynévkutatás aktualizálását, mai magyar (magyarázatokkal kísért) helynévkatalógus összeállítását tűzte ki célul. 2020-ban megjelent az Aranyos vidékének helynevei című kötet. A munkaterv következő része Gyergyó vidéke településekre bontott mai magyar és történeti helynévanyagának a szerkesztése. A projekttel az MNHP-hez kapcsolódunk, az EME társintézményként a nyelvész kutatók által részt vesz a program felépítésében, működtetésében. Jelenleg gyűjtés folyik a kalotaszegi Nádasmentén és készül Pesty Frigyes helynévgyűjteményéből a Kolozs megyei kötet kiadásának előkészítése. A munkafolyamat elkezdődött. Kutatók: Tamás Csilla és András Zselyke.

5. 17–18. századi erdélyi személyes források kutatása. A projekt célja: a 17–18. századi erdélyi emlékirat-irodalom és misszilisok kutatása. A 17–18. századi Erdélyben majd minden nemesi családban születtek naplók, emlékiratok, igen gazdag misszilisanyag maradt fenn, kutatóink egy-egy családra vagy személyre összpontosítva tárják fel és értelmezik e forrásokat.

5.1. Nemesi íráshasználat a XVII–XVIII. századi Erdélyben. A kutatás célja az íráshasználat különböző formáinak, az írás mindennapi életben betöltött szerepének a vizsgálata nemesi családok levéltári forrásai alapján, különös tekintettel a női íráshasználat problémáira. Jelenleg gróf hadadi Wesselényi Kata íráshasználatának vizsgálata folyik, így kéziratos imádságos könyvei, illetve levelezése áll a kutatás középpontjában. Egyéni kutató: Papp Kinga.

8. Irodalomtudományi kutatások

8.1. Női írás, női kulturális mecénatúra (19–21. századi példák). A nők bekapcsolódása a magyar irodalmi kultúrába a 19. században válik intenzívvé az időszakos sajtó elterjedésének és a társadalmi trendeknek köszönhetően. Gróf Wass Ottilia (1829-1917) munkásságát, illetőleg napjaink egy költő-tanár személyisége, Székely (írói nevén Cseh) Katalin munkásságát vizsgáljuk. Wass Ottilia kolozsvári történeti múzeumi és levéltári hagyatékát, illetőleg Cseh Katalin (1961–) költészetét és kulturális önkéntességét a pályamodellizálás módszerével közelítjük meg. Projektvezető: Egyed Emese (2022. augusztus 1.– 2023. március 30.).

8.2. Művészi alkotás és társadalmi szerepértelmezés – női pályák vizsgálata (XIX–XXI. század). Nőtörténeti vizsgálódásaink az EME gyűjteményeiben való forráskutatást is felölelik, és már vannak eredményeink (előadások, publikált tanulmányok magyar és angol nyelven). E pályázati időszakban Wass Ottilia grófnő kéziratos verseskötetének világirodalmi kontextusba helyező vizsgálatát, a Komlóssy színészcsalád bemutatását Kövér Ilma – a család leszármazottja – regénye tükrében és Cseh Katalin költészete tanulmányozását (A kötetsszerzés elveire koncentrálna) tűztük ki célul. Projektfelelős: Egyed Emese (2023. október 1.– 2024. március 31.)

9. Közgazdaságtudományi kutatások

9.1. Romániai mobil banking-szolgáltatásminőség mérése a felhasználók online értékelése alapján. Jelen kutatás célja megvizsgálni a romániai mobilbank-szolgáltatás minőségét a felhasználók online értékelése alapján. A romániai banki szektor nyolc jelentős bankjának 7000 értékelése került összegyűjtésre 2022. március–május között. Jelen pályázat célja az adatfeldolgozás, az adatelemzés és az eredmények publikálása. A kutatás innovativitása egy új mobilbank-szolgáltatásminőség mérésének a módszertanában rejlik. Az eredmények egyaránt felhasználhatók oktatási, tudományos és gyakorlati szempontból. Kutatásvezető: Alt Mónika-Anetta (2022. augusztus 1. – 2023. március 30.).

9.2. A húsfogyasztást befolyásoló tényezők a romániai lakosság körében. Jelen kutatás célja megvizsgálni a hús és hústermékek vásárlását befolyásoló tényezőit a romániai lakosság körében. A megfelelő mennyiségű és minőségű húsfogyasztás jelentőséggel bír, mind az egészségünk megőrzésében, mind a Föld éghajlatváltozásában. Habár Románia nem a nagy húsfogyasztók közé tartozik (74kg/fő), az Európa Unió kérésének megfelelően csökkenteni kell a húsfogyasztást kétharmaddal 2030-ig (Focuspress, 2023). A kutatási cél elérése érdekében kérdőíves felmérést végzünk a romániai húsfogyasztók körében. Jelen pályázat célja az irodalom áttekintés, az adatgyűjtés és az adatelemzés. Az eredmények egyaránt felhasználhatók oktatási, tudományos és gyakorlati szempontból. Projektfelelős: Alt Mónika-Anetta (2023. október 1. – 2024. március 31.)

10. Hagyatékrendezés az EME Kézirattárában.

10.1. Csetri Elek és Orosz Endre hagyatékainak katalogizálása. A projekt célja az Erdélyi Múzeum-Egyesület jelenlegi kézirattárában őrzött két tudóshagyaték rendezése és katalogizálása, ezáltal a kutatás részére való hozzáférhetővé tételük. Csetri Elek (1924–2010) történész és Orosz Endre (1871–1945) tanár és helytörténész hagyatéka a munkásságukkal kapcsolatos anyaggyűjtéseket, kéziratokat és kéziratvariánsokat, személyes iratokat, fényképeket és eredeti levéltári anyagot tartalmaz, feldolgozásuk jelentős előrelépés lesz. Projektvezető: Bogdándi Zsolt (2022. augusztus 1. – 2023. március 30.).

10.2. Hagyatékrendezés az EME Kézirattárában. Demeter János (1908–1988) hagyatékának rendezése és kisebb hagyatékok, letétek katalogizálása. A projekt célja az Erdélyi Múzeum-Egyesület jelenlegi kézirattárában őrzött Demeter János-hagyaték rendezetlen részének (5 kéziratári doboz) katalogizálása és kisebb, levéltártöredékeket is tartalmazó irathagyatékok rendezése, illetve ezáltal a kutatás részére való hozzáférhetővé tételük. Demeter János jogász, jogi szakíró és politikus hagyatéka két részletben került az EME gyűjteményébe, az anyag mintegy fele része feldolgozásra került, és katalógusa elérhető, a másik, nemrégiben előkerült rész katalogizálását pedig e pályázat keretében vállaljuk. Ez a hagyatékrész, illetve a többi, feldolgozásra kerülő, kisebb hagyatékok anyaggyűjtéseket, kéziratokat és kéziratvariánsokat, személyes iratokat, fényképeket és eredeti levéltári anyagot tartalmaznak. Projektfelelős: Hegyi Géza (2023. október 1. – 2024. március 31.)

11. Jogtörténetírás Romániában 1989 után: helyzetelemzés, fejlesztési lehetőségek. A jogtörténet jelentősége a jogtudományi oktatásban kiemelkedő: a hatályos jogi tárgyakat megalapozó, azoknak időbeli perspektívát nyújtó diszciplína. A hatályos jog elszigetelt tanulmányozása nélkülözi a szükséges mélységet. A jogtörténet a jog változásainak a tudománya: a jog és a társadalmi jelenségek közötti folyamatos kölcsönhatásokat tanulmányozza. Ezért fontos kritikusan áttekinteni, hogy Romániában 1989 után hogyan történik a jogtörténet oktatása és kutatása. Projektvezető: Veress Emőd (2022. augusztus 1. – 2023. március 30.).

12. A szabad véleménynyilvánításhoz és az emberi méltósághoz való jog az online térben a nagy nyelvi modellek (AI) uniós jogszabályi lehetőségei keretében. A kutatás vizsgálni kívánja egyrészt az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) határozatait, annak érdekében, hogy megítélhesse a romániai ítélkezési gyakorlat által adott válaszokat; másrészt az uniós jogalkotás törekvéseit, amellyel technológiásemleges, egységes definíciót kíván létrehozni a MI számára a védett alapjogok (többek között az emberi méltósághoz való jog, a magán- és családi élet tiszteletben tartása, a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadsága) tiszteletben tartására. Projektfelelős: Kokoly Zsolt (2023. október 1. – 2024. március 31.)

B) A természettudományi és műszaki osztály kutatási projektjei

1. Műszaki és kulturális örökségvédelem Erdélyben. A projekt célja a műszaki és kulturális örökség feltárása, tanulmányozása és védelme Erdélyben. Kulturális örökségünk anyagi összetevőinek tudományos vizsgálata. Projektvezető: Bitay Enikő.

A projektet az alábbi kutatások alkotják:

1.1. Technika- és ipartörténeti kutatások Erdélyben. A kutatás célja technikai örökségünk felkutatása, működőképessé tétele, megőrzése, kulturális örökségünkbe való integrálása, valamint a térség kulturális és turisztikai fejlesztése.

1.1.1. A kolompkészítés technológiájának elemzése. A kutatás célja: az Erdélyben még fellelhető népi mesterségek és műhelyeik kutatása, elemzése, feldolgozása, megismertetése s ugyanakkor az oktatásban való hasznosítása is.

1.1.2. Kolozsvár XX. századi ipartörténetének emlékei (XIV. rész). Ipartörténeti adatgyűjtés. Régi kolozsvári gyárak képanyaga, dokumentációgyűjtés. Interjúk készítése egykori gyárakban dolgozó mérnökökkel, technikusokkal. Ipartörténeti adattár kialakítása. A XVI., 2023-ban a kiemelt téma: *A kolozsvári bőr- és cipőgyár története.*

1.1.3. A Kolozsvári Iparos Egylet kialakulásának, történetének kutatása. A Kolozsvári Iparos Egylet szerepe a város társadalmi életében. Kutató: Nagy Béla

1.2. Műszaki egyéniségek Erdélyben a XIX–XX. században. A műszaki tudományok egyéniségeinek és hagyatékainak kutatása Erdélyben a még fellelhető hagyaték gyűjtésére, digitalizálására és feldolgozására irányul. Jelen kutatás középpontjában Martin Lajos műszaki hagyatékának elemzése, életének és munkásságának feldolgozása áll.

1.3. Kulturális források felkutatása a vidékfejlesztés érdekében. A kutatás célja felmérni Erdély magyarlakta (szórvány)településeinek társadalmi, kulturális értékeit a vidék fejlesztése érdekében. Projektvezető: Talpas János. A projekt keretében az alábbi kutatás valósul meg:

1.3.1. Kide kulturális fellendítése rendezvények segítségével. Kide mint település fontos helyet foglal el Erdély történelmében és kultúrtörténetében. Itt tevékenykedett Sipos Dávid kőfaragó, itt született Kovács András, Kossuth-díjas filmrendező. Az eddig eltelt időszakban nem sikerült méltó módon megemlékezni ezekről a személyiségekről. A kutatásunk ezt a hiányosságot szeretné pótolni egy rendezvény megszervezése segítségével. Kutatásvezető: Talpas János (2022. augusztus 1. – 2023. március 30.).

1.3.2. Kolozsvári volt borospincék felmérése. A bor századokon keresztül fontos része volt a városok élmezőjének. A borok tárolása kihívást jelentett az épületek kialakításában. A kutatásunk felméri a házak alatt valamikor működő borospincéket, valamint ezek történelmi és építészeti értékeit. Javaslatot teszünk ezeknek a pincéknek a turisztikai felhasználására. Kutatásvezető: Talpas János (2023. október 1. – 2024. március 31.)

1.4. Iparrégészeti, archeometallurgiai és archeometriai kutatások. A kutatás célja elsősorban a Marosvécsről, Mikházáról és Felsőrépáról származó, ásatások során előkerült római kori vassalakletek archeometriai vizsgálata. Az eredmények közös, anyagtudományi, geológiai, régészeti (történész) értékelése jelentős, új eredményekkel egészíti ki a műszaki örökségünkkel kapcsolatos ismereteinket.

1.4.1. Mikházi római nyílhegyek röntgenfluoreszcencia-spektrometriai (XRF) vizsgálata. A kutatás során a 2011 óta Mikházán zajló régészeti feltárások révén előkerült nyílhegyeket szándékozzuk archeometriai módszerekkel megvizsgálni. Kutatásvezető: Pánczél Szilamér-Péter (2022. augusztus 1. – 2023. március 30.).

1.4.2. Mikházi római pikkelypáncélok régészeti és archeometriai vizsgálata. A kutatás során a 2011 óta Mikházán zajló régészeti feltárások révén előkerült római pikkelypáncélokot szándékozzuk régészeti és archeometriai módszerekkel megvizsgálni. Kutatásvezető: Pánczél Szilamér-Péter (2023. október 1. – 2024. március 31.)

2. A BBTE Őslénytan-Rétegtan Múzeumában található, egykor az EME Természettudományi Szakosztály őslénytani gyűjteményének felkutatása. A jelen kutatás célja a BBTE, Geológia Intézet, Őslénytan-Rétegtan Múzeum leltárában található és egykor az EME, Természettudományi Szakosztály tulajdonát képező őslénytani gyűjtemény felkutatása, dokumentálása és digitális adatbázisába való rendezése. A kutatásban 3 személy fog részt venni. A pályázó mellett 2, az őslénytan iránt érdeklődő magyar geológushallgató is részt fog venni a munkában. A tervezett munkálatok a BBTE Őslénytani-Rétegtani Múzeumában lesznek megvalósítva. Projektfelelős: Kövecsi Szabolcs Attila (2023. október 1. – 2024. március 31.)

3. Árvízvédelmi építmények stabilitásának vizsgálata végeselem-eljárással. Az árvízvédelmi építmények vizsgálatának kutatási témája szorosan kapcsolódik a technikatörténeti kutatásokkal. Az erdélyi lebombázott hidak tervezéséről és a környékén történő árvízvédelmi munkálatok tervezéséről készülnek felmérések, elemzések. Jelen kutatás keretében a csíkszentkirályi, és a csíkszentsimoni Olt-hídnál topográfiai mérések, illetve ezek alapján a hidraulikai modellek is elkészülnek, valamint az egykori és a jelenlegi szelvényekre (hídkeresztmetszetekre) árvízvédelmi számítások is elkészülnek. Egyéni kutató: Kisfaludi-Bak Zsombor.

4. Anyagtudományi kutatások

4.1. Klórzoanon-tartalmú, mikroszálás szerkezetű gyógyszerhordozó rendszer előállításának kutatása. A kutatás célja: szálás szerkezetű, klórzoanon-tartalmú, amorf szilárd diszperziók előállítása nagy termelékenységgű, centrifugális szálképzési eljárással. Ugyanakkor követni a szálképzés során végbemenő fizikokémiai folyamatokat, illetve a hatóanyag oldhatóságát és kioldódási sebességét a klórzoanon-tartalmú PVP-szálak esetén. Projektvezető: Bitay Enikő (2023. évi MTA Domus csoportos pályázat támogatásával).

4.2. Bikompatibilis poli(stirol-b-izobutilén-b-stirol) szálás szövedékek létrehozása centrifugális szálképzési eljárással. A projekt célja poli(stirol-b-izobutilén-b-stirol) (SIBS) szálás szövedékek létrehozása centrifugális szálképzési eljárással. Hipotézisünk szerint a centrifugális szálképzés megoldást jelenthet a nem vezető polimer anyagokból, elasztomerekből előállított szálás szövedékek gyártásánál előforduló nehézségekre, illetve magas termelékenységet biztosít. A kutatás keretében vizsgálni kívánjuk a centrifugális szálképző eljárás technológiai paramétereinek hatását a keletkezett SIBS-szálak átmérőjére. Projektvezető: Gergely Attila (2022. augusztus 1. – 2023. március 30.).

4.3. Szálás szerkezetek előállítása újrahaznosított PET palackból. A projekt célja polietiléntereftalát (PET) szálás szövedékek létrehozása centrifugális szálképzési eljárással. Hipotézisünk szerint a centrifugális szálképzés egy lehetséges skálázási technológia lehet polimer szálak előállítására. A kutatás keretében vizsgálni kívánjuk a centrifugális szálképző eljárás technológiai paramétereinek hatását a keletkezett PET szálak átmérőjére és morfológiájára. Projektfelelős: Gergely Attila (2023. október 1. – 2024. március 31.)

5. Digitalizálás felmérése a Maros megyei KKV körében. A projekt célja a Maros megyei KKV-k esetén jelentkező gyártástechnológiai szükségletnek a feltérképezése és egyes esetekben megoldásjavaslata, ami a robotizált rendszerekkel való rugalmas gyártási rendszereket illeti. A projekt keretében, egy kérdőív segítségével a KKV-k jelenlegi digitalizálási foka lesz felmérve, és válaszokat keresünk a cégek digitális jövőképét illetően. A megvizsgált esetek közül 2 céget választunk ki, melyek esetében, alkalmazva a Digitális Iker technológiát, megvizsgáljuk szimulációk segítségével, hogy milyen robotizált megoldás segítené a cégek fejlődését. Projektfelelős: Forgó Zoltán (2023. október 1. – 2024. március 31.)

6. A szelemenekből és trapézlemezekből álló burkolati rendszerek panelkísérletei során felhasznált elemek anyagtesztjei és a szelemen-trapézlemez, trapézlemez-trapézlemez kapcsolatok merevségének és teherbírásának kísérleti és numerikus vizsgálata. Az elemzett kapcsolatok merevségének és teherbírásának numerikus vizsgálatához elengedhetetlenek az említett kapcsolatok laboratóriumban végzett kísérletei. A húzókísérletek eredményei (erő-elmozdulás görbék, tönkremeneteli módok) segítségével sikeresen kalibrálhatjuk a kifejlesztett numerikus modelljeinket, és parametrizálva ezeket, szélesebb körben elemezhetjük az adott kapcsolatok tulajdonságait. A kísérleteknél használt próbatesteket vízsugaras technológiával darabolgatjuk le, és a húzókísérletekhez szükséges speciális berendezéssel (Instron 8801) fogjuk letesztelni. Projektfelelős: Nagy Zsolt (2023. október 1. – 2024. március 31.)

7. Alkalmazott analitikai kémia kutatások. Az alkalmazott analitikai kémiai kutatások keretében a módszerfejlesztés érdekében különböző anyagokban vizsgálják a szerves vegyületeket és fémtartalmakat. Projektvezető: Csavdári Alexandra. A projekt keretében az alábbi kutatások valósulnak meg:

7.1. Kísérleti eljárás kidolgozása az X-MET800 Optimum Geo műszer használatára biológiai minták esetében. A pályázat keretében egy analitikai szempontból megfelelő eljárást szeretnénk kidolgozni, az X-MET8000 Optimum Geo (Hitachi) műszerrel különböző biológiai minták fémtartalmának meghatározására. Több mint 100 komplex elemzést tervezünk a zuzmókról és fahordozójukról. A különböző földrajzi területekről és különböző időpontokban gyűjtött és több zuzmóosztályra kapott eredményeket statisztikailag értelmezzük ismert kemometriai módszerekkel. Kutatásvezető: Csavdári Alexandra (2022. augusztus 1. – 2023. március 30.).

7.2. Nehézfémek meghatározása különböző gyógynövényekben röntgenfluoreszcencia-spektroszkópiával. A pályázat keretében egy analitikai szempontból megfelelő eljárást szeretnénk kidolgozni egy röntgenfluoreszcenciás hordozható spektroszkóp számára (X-MET8000 Optimum Geo – Hitachi), különböző gyógynövényminták fémtartalmának meghatározására. A változó földrajzi területekről származó növények több osztályára kapott eredményeket statisztikailag értelmezzük majd ismert kemometriai módszerekkel. Projektfelelős: Csavdári Alexandra (2023. október 1. – 2024. március 31.)

7.3. Színezékek adszorpciós dinamikájának vizsgálata. A szintetikus színezékek a textilipar szennyvizének szokásos szennyezőanyagai közé tartoznak. A tanulmány célja a szilárd felületekre adszorpcióval történő eltávolításuk dinamikájának vizsgálása. A metilénkék osztályból egyes színezékek standardizált és olcsó adszorbens anyagokon történő eltávolítása esetén szeretnénk meghatározni a maximális adszorpciós kapacitást és az optimális folyamatkörülményeket. Projektfelelős: Lovász Tamás (2023. október 1. – 2024. március 31.)

8. Matematikai és informatikai kutatások. A gazdasági, mérnöki vagy más jellegű gyakorlati feladatoknak széles köre vezethető vissza az operációkutatás területén vizsgált optimalizálási problémákra. A kutatás az útkövető algoritmusok körére vonatkozik. A távlati cél az, hogy egy olyan bonyolult szoftverrendszert dolgozzunk ki, amely lehetőséget teremt az egyes algoritmusok összehasonlítására is. Projektvezető: Darvay Zsolt. A projekt keretében az alábbi kutatás valósul meg:

8.1. A lineáris optimalizálás belsőpontos algoritmusainak általánosításai. A kutatás a lineáris optimalizálásra vonatkozó ismert belsőpontos algoritmusok általánosítási lehetőségeire vonatkozik. Többféle irányvonalat szeretnénk követni. Az egyik ilyen lehetőség a különböző kúpprogramozási feladatok megoldását tűzi ki célul. A másik irányvonal keretében tulajdonképpen nem optimalizálási feladatokat vizsgálunk, hanem lineáris komplementaritási feladatokkal dolgozunk. Ez utóbbiaknak az elemzése viszont elvezet a különböző optimalizálási feladatok megoldásához. Kutatásvezető: Darvay Zsolt (2022. augusztus 1. – 2023. március 30.).

8.2. Nem megengedett belsőpontos algoritmusok elemzése súlyozott lineáris komplementaritási feladatokra. A kutatás a lineáris komplementaritási feladatoknak egy sajátos osztályára vonatkozik, amelyben a komplementaritási feltételt egy súlyozott feltétellel helyettesítjük. Ugyanakkor olyan belsőpontos algoritmusokat vezetünk be, amelyben nem ismert egy kezdeti belső pont, azaz a megengedettségi feltétel nem teljesül. A bevezetett algoritmusokat egy Python programozási nyelvben fejlesztett kód segítségével implementáljuk. A numerikus eredményekből az elméletre vonatkozó következtetéseket vonunk le. Projektfelelős: Darvay Zsolt (2023. október 1. – 2024. március 31.)

9. Agrártudományi kutatások

9.1. Kontrollált tápanyag-utánpótlás hatásának vizsgálata a magkender olajtartalmára és minőségi összetevőinek alakulására. A kender újabb funkcionális élelmiszerként való felhasználása a magtermésre és ennek beltartalmára támaszkodik. Az olajtartalom fokozása és minőségi összetevőinek kedvező változtatása érdekében két helyszínen egy olyan tenyészedényes kutatást tervezünk megvalósítani, amelyben a három kenderfajta növényeit kontrollált tápanyag-

utánpótlásban részesítjük. Eredményeinkkel várhatóan fényt derítünk azon tápelem-ellátottságra, amely révén a szemtermésekben több és kedvezőbb összetételű olaj halmozódik fel. Kutatásvezető: Nyárádi Imre-István (2022. augusztus 1. – 2023. március 30.).

9.2. A mikrozöldek előállításának technológiai tökéletesítése. A mikrozöldek iránt a társadalom egyre nagyobb érdeklődést mutat. Termelői szempontból is kecsegtető ágazat, hiszen ezek előállítása minimális termelési költségekkel és követelményekkel jár.

Kutatásunkkal gyakorlatilag a mikrozöld előállításának azon vetőmagnormához és betakarításidőzítéshez köthető technológiai részleteit szeretnénk finomítani, amelyek révén az értékes tápanyag-összetétel és az ízletesség megőrzése mellett javíthatóak a termesztési folyamat gazdaságossági mutatói. Projektfelelős: Biró-Janka Béla (2023. október 1. – 2024. március 31.)

C) Az Orvos- és Gyógyszerésztudományi Osztály kutatási projektjei

1. Co-amorf loratadin-citrát tartalmú, szájban diszpergálódó tabletták készítése és vizsgálata.

Jelen kutatás célja loratadin-citrát tartalmú orodiszperz tabletták előállítása direkt prezeléssel, illetve liofilizálással. Formulálás során elsődleges problémát jelentett az oldékonyság növelése, ebből az okból kifolyólag módosítottunk a hatóanyagon citromsavval történő co-amorfizálás segítségével. Az előállított tabletták meg kell, hogy feleljenek az előírásoknak szétesés, friabilitás, mechanikai szilárdság, tömegegyneműség, kioldódás szempontjából. Projektvezető: Rédei Emőke Margit (2022. augusztus 1. – 2023. március 30.).

2. Arabmézga- és zselatin-összetételű mikrokapszulák előállítása komplex koacervációval és a mikrokapszulák vizsgálata.

Jelen kutatási projekt célja a mikrokapszulák komplex koacervációval történő előállítása, az ehhez szükséges megfelelő összetételű polimerdiszperzió meghatározása, valamint az előállítás paramétereinek validálása. Az eljárás végeredményeként kapott mikrokapszulák vizsgálatát különböző módszerekkel valósítjuk meg. Projektvezető: Sipos Emese (2022. augusztus 1. – 2023. március 30.).

3. Alogliptin-benzoát segédanyagokkal való fizikai és kémiai kölcsönhatásainak vizsgálata. A jelen kutatás célja a dipetidilpeptidáz 4-gátlók családjába tartozó orális antidiabetikum-alogliptin potenciális hatóanyag-segédanyag interakcióinak vizsgálata. A kölcsönhatások vizsgálatára elsősorban infravörös spektroszkópiát és nagy hatékonyságú folyadékromatográfiás módszert fogunk alkalmazni különböző, stresszkörülményeknek kitett, bináris hatóanyag-segédanyag keverékeken.

Projektfelelős: Papp Lajos Attila (2023. október 1. – 2024. március 31.)

4. PAT-eszközök alkalmazása szilárd gyógyszerformák fejlesztésében.

Gyógyszer-technológiai szempontból komoly kihívást jelent a biofarmáciai osztályozási rendszer (BCS II – alacsony oldhatóság/jó permeabilitás) szerinti II. osztályba sorolható hatóanyagokkal rendelkező gyógyszerformák fejlesztése. Az alacsony oldhatóság döntően befolyásolja a hatóanyag sorsát a szervezetben, emiatt kritikusnak tekinthető a bioekvivalencia szempontjából. A modern minőségbiztosítási irányelvek egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek a gyógyszerforma valós idejű vizsgálatára, felszabadítására, amely tesztek közül a kioldódáspredikció kiemelt helyen szerepel. Kutatásunk fő célja nehezen oldható hatóanyagot tartalmazó szilárd gyógyszerforma kifejlesztése in-silico modellezés segítségével, amely lehetővé teszi a hatóanyag-leadás előrevetítését tablettákból NIR-színképek alapján, és alátámaszthatja az ún. zöld kémia térhódítását a modern analitikai vizsgálatok szempontjából. Egyéni, ösztöndíjas kutató: Kovács Béla.

5. Palackozott vizek ásványanyag tartalmának meghatározása ioncserélő kromatográfiával.

Kutatásunk fő célja kereskedelemről származó palackozott vizek ionösszetételének vizsgálata ioncserélő kromatográfiával (ion-chromatography – IC). A vizsgálat elsődleges célja a címkén feltüntetett összetétel ellenőrzése, tekintettel az egyes asztali vizek származására és összetételére vonatkozó hiányos adatokra. A kutatás második célkitűzése a kapott eredmények értékelése többváltozós varianciaanalízis segítségével, feltérképezve hasonlóságokat és különbségeket a hivatalos ásványvízforrásból származó palackozott vizek és más forrásból származó vizek összetételében. Egyéni, ösztöndíjas kutató: Boda Ferenc.